

Sperwer *Accipiter nisus* zichtjager na zonsondergang

Raymond van Breemen

Op 16 oktober 2017 zag ik tijdens een bezoek aan een spreeuwenslaapplaats *Sturnus vulgaris* in het Brabantpark in Breda een Sperwer op spectaculaire wijze aan het jagen. Hieronder een verslag.

Slaapplaats

Binnen de bebouwde kom van Breda bevindt zich in het Brabantpark een slaapplaats van Spreeuwen. Deze slaapplaats wordt geteld door Piet van Iersel en ondergetekende. In het winternummer van 't Hupke (van Breemen 2014) is uitgebreid verslag gedaan van de tellingen door meerdere leden van de West-Brabantse Vogelwerkgroep. Monitoren is een kwestie van een lange adem om de variatie in aantallen in de loop van de tijd vast te leggen. Voor Piet en mij is het geen enkel probleem. De 'bijvangsten' zijn bovendien prachtig. In dit geval was het een jagende Sperwer.

Sperwer op de slaapplaats

Het is een magistraal gezicht die slaapvluchten van Spreeuwen (soms wel 800 tegelijk). De door ons bekeken slaapplaats werd regelmatig bezocht door een sperwervrouwkje. Zij jaagde rond schemering, bijgelicht door de straatlantaarns. In een geval hanteerde de vogel een bijzondere jachttechniek die ik zelf nog nooit had waargenomen. Daarbij is het belangrijk te weten dat de Spreeuwen in haagbeuken (cultuurvorm *Carpinus betulus* 'Fastigiata') slapen. Deze bomen hebben een strakke boomkruin (eirond) met daaronder een kale stam; het kale deel vanaf de grond tot de kruin bedraagt ongeveer twee meter. Tijdens haar jacht vloog de Sperwer als een vlinder dartelend en soms semi-biddend als een Torenavalk langs de kale stammen onder de boomkruinen door, daarbij de gehele laan volgend. Voor mijn gevoel duurde dit enkele minuten, maar het zal wel korter zijn geweest. Vervolgens schoot zij van onderen een boomkruin in om een Spreeuw te verrassen. Of dat lukte, werd niet duidelijk.

Zes waarnemingen van een jagend sperwervrouwkje op de spreeuwenslaapplaats vielen alle na zonsondergang, in enkele gevallen zelfs ruim erna in het donker (Tabel 1). De tijd verstreken tussen zonsondergang en zichtwaarneming van een jagende Sperwer varieerde van 8 tot 47 minuten, met een gemiddelde van 19 minuten (sd=13.7, n=6). Op dat moment is het al redelijk donker.

Tabel 1. Waarnemingen van een jagend sperwervrouwtje in het Brabantpark in 2017, vergeleken met het tijdstip van zonsondergang. *Timing of hunting by a female Sparrowhawk in a park in Breda in 2017, compared to sunset.*

Brabantpark <i>Park</i>	Waarnemer <i>Observer</i>	Dag <i>Day</i>	Tijd <i>Time</i>	Zon onder <i>Sunset</i>
Buffelstraat	Piet	22 september	20.25	19.38
Buffelstraat	Piet	15 oktober	18.55	18.46
Jadestraat	Raymond	16 oktober	18.55	18.43
Buffelstraat	Raymond	18 oktober	19.04	18.39
Buffelstraat	Raymond	27 oktober	18.28	18.20
Buffelstraat	Piet	13 november	17.05	16.52

Animatie van de sperwerjacht in de Jadestraat bij een spreuwenlaapplaats in haagbeuken, Breda, 16 oktober 2017 (Foto: Raymond van Breemen, inclusief plak- en knipwerk). *Animated hunting flight of Sparrowhawk at Starling roost in Breda, 16 October 2017.*

Discussie

De slaapplaats in het Brabantpark werd vanaf de tweede helft van de zomer tot laat in de herfst door Spreeuwen bezocht. Nadat het blad van de haagbeuken was gevallen zochten ze hun onderkomen elders. De Spreeuwen arriveerden net voor zonsondergang en maakten eerst slaapvluchten die steeds groter werden, aangevuld door Spreeuwen die vanuit de foerageergebieden van buiten de stad (graslanden met daarin veel emelten) aankwamen. Rond zonsondergang landden ze massaal in de Haagbeuken.

De jagende Sperwer, zowel op de slaapplaats aan de Buffelstraat als aan de Jadestraat, betrof een vrouwtje; dit werd zowel door mij als Piet gezien. De kans bestaat dat

het hier om hetzelfde individu ging dat op deze locatie was afgekomen vanwege het grote aantal Spreeuwen (stapelvoedsel). De jacht in de schemer of daarna werd mogelijk makkelijker gemaakt door het licht van straatlantaarns. Van Slechtvalken is ook bekend dat ze bij kunstlicht jagen (denk bijvoorbeeld aan Shell Moerdijk: een industrieterrein dat heel de nacht is verlicht). De straatlantaarns in Breda gaan een half uur voor zonsondergang aan. Dit gebeurt door middel van tijdschakelaars, enigszins gespreid in de tijd omdat anders de piekbelasting te groot is voor het stroomnetwerk in Breda. Maar hier heeft de Sperwer geen boodschap aan. Hij maakt dankbaar gebruik van het kunstlicht. Nu is het de vraag of Sperwers in het buitengebied op dezelfde tijdstippen jagen op slaappleaatsen van Spreeuwen als in het stedelijk gebied bijgelicht door straatlantaarns. Hierover heb ik geen gegevens.

De vlindervlucht op 16 oktober, als strategie om een Spreeuw te pakken, had ik niet eerder gezien. Dit is een andere techniek dan de bij mij bekende tactiek om vogels te verrassen vanuit dekking, bijvoorbeeld door over een schutting te vliegen en een tuin in te duiken om een nietsvermoedende mus van de voertafel te grijpen. Van Sperwers zijn eerder camouflagevluchten gemeld (Bijmold 2013). Kennelijk imiteert hij bij zijn benadering van potentiële prooien de vlucht van een andere vogelsoort.

Dank

Ik bedank Piet van Iersel voor zijn hulp bij de tellingen en voor het invoeren en bijhouden van de gegevens.

Summary

Breemen R. van 2018. Sparrowhawk *Accipiter nisus* hunting at Starling *Sturnus vulgaris* roost after sunset. De Takkeling 26: 201-203.

A Starling roost in the city of Breda was frequently visited by a (not necessarily the same) female Sparrowhawk between late September and mid-November 2017, until the roost was deserted following the shedding of leaves of *Carpinus betula* (the trees in which the roost was situated). Hunting Sparrowhawks visited the roost between 8 and 47 minutes after sunset (on average 19 min, sd=13.7, n=6). Camouflage hunting was recorded once, the Sparrowhawk weaving its way in butterfly-fashion underneath the trees, with fast ups and downs ending in a steep upward swoop into the foliage of a tree. The outcome remained unknown.

Literatuur

Bijmold F. 2013. 'Lijstervlucht' mogelijk jachtstrategie van Sperwer *Accipiter nisus* en Smelleken *Falco columbarius*. De Takkeling 21: 133-135.

Breemen R. van 2014. Is het jaar van de Spreeuw ook het jaar van de Haagbeuk als slaappleaats? 't Hupke 45 (159): 5-6.

Adres: Vluchtstraat 51, 4816 BL Breda, fam.vanbreemen@ziggo.nl